

המעמד הבינוני בישראל: תמונת מצב

אתי קונור אטיאס ומירי אנדבלד סבג

המעמד הבינוני הינו מרכיב מרכזי בחברה: הוא מקור עיקרי לכוח עבודה ולצריכה פרטית, תורם להכנסות המדינה ממסים ומאייש חלק ניכר מן השירותים הציבוריים. בשל כך, מצבו עומד במרכז השיח הכלכלי והציבורי. בדרך כלל, המעמד הבינוני מוגדר לפי רמת הכנסה, אם כי יש מחקרים המתייחסים גם למאפיינים נוספים כגון תעסוקה, השכלה ודפוסי צריכה.

בדומה להגדרות מקובלות במחקר הבין-לאומי, במסמך זה המעמד הבינוני מוגדר לפי ההכנסה הפנויה לנפש תקנית ביחס להכנסה החציונית לנפש תקנית: משקי בית שהכנסתם נעה בין 75% ל-200% מן החציון נמנים עם הרובד הבינוני.

מיהו המעמד הבינוני? חלוקת משקי הבית לפי רבדי הכנסה

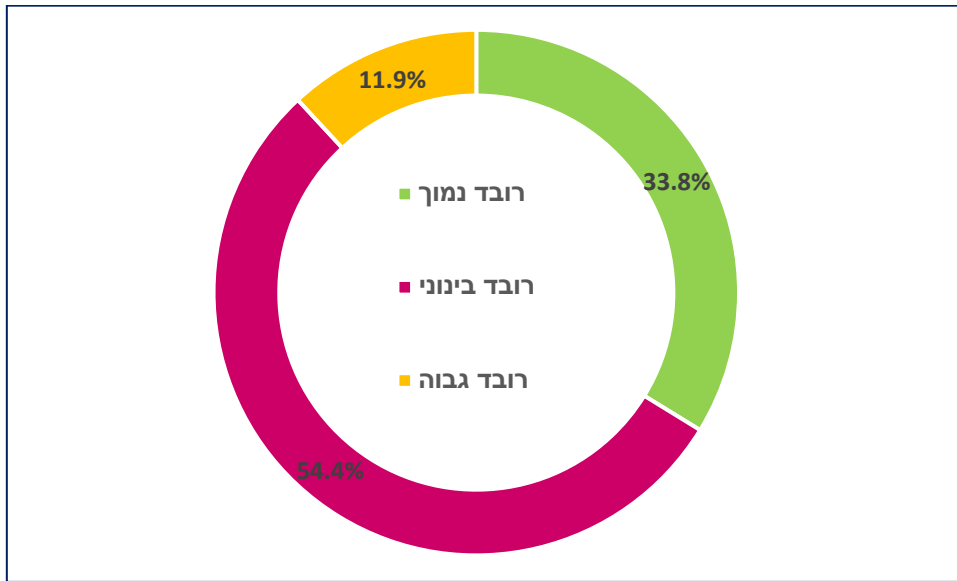
חלוקת משקי הבית מבוססת על הכנסה לנפש תקנית מעבודה או מעסק, ביחס להכנסה החציונית, ומבחינה בין שלושה רבדים עיקריים. הרובד התחתון כולל משקי בית מתחת לקו העוני, משקי בית בקרבת העוני, עד 25% מעליו, ומשקי בית ברובד הנמוך, שהכנסתם נמוכה מ-75% מן ההכנסה החציונית. הרובד הבינוני כולל שני תת רבדים: הרובד הבינוני הנמוך, שהכנסת משקי הבית בו נעה בין 75% ל-125% מן ההכנסה החציונית, והרובד הבינוני הגבוה, בין 125% ל-200%. הרובד הגבוה כולל משקי בית שהכנסתם עולה על 200% מן ההכנסה החציונית לנפש תקנית.¹

התפלגות משקי הבית לפי רבדי הכנסה לשנת 2023 מצביעה על כך שלמעלה ממחציתם (54.4%) משתייכים לרובד הבינוני, כשליש (33.8%) לרובד הנמוך, ומיעוטם (11.9%) לרובד הגבוה. נתונים אלה מצטרפים לתמונה ארוכת טווח שתועדה בדוחות קודמים של מרכז אדוה והורחבה בדוח ה-OECD: הרובד הבינוני בישראל הצטמק מכמעט 60% ממשקי הבית בשנות ה-80 וה-90 לשפל של 48% בשנת 2009 במקביל לעליית שיעור העוני בחברה הישראלית. לאחר המשבר הפיננסי העולמי נרשמה התאוששות חלקית, ומאז 2015 נע שיעורו בטווח שבין 53% ל-55%, ללא שינוי ניכר.²

¹ OECD (2026). **How is Israel's Middle Class Faring?** Income Trends, Occupational Change and the Rising Cost of Living. ;Pressman (2009) examines public policies and the middle class worldwide in the mid-2000s, based on Luxembourg Income Study data

² שם, שם; דגן-בוזגלו, נ. וקונור אטיאס, א. (2013). **הרובד הבינוני בישראל 1992-2010**. מרכז אדוה; סבירסקי, ש. וקונור אטיאס, א. (2004). **הצטמקותו של המעמד הבינוני 1988-2002**; מרכז אדוה. עיבוד של מרכז אדוה לקבצי סקר הוצאות והכנסות, שנים שונות.

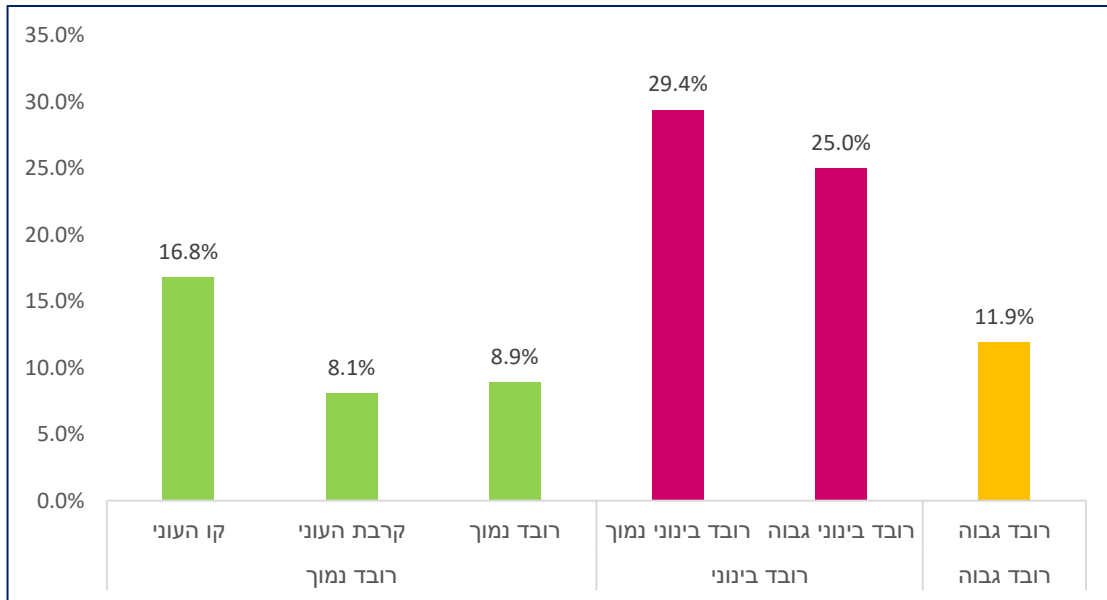
התפלגות משקי הבית לפי רבדי הכנסה, 2023

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך קובץ סקר הכנסות והוצאות משק הבית 2023.

התרשים הבא מציג חלוקה מפורטת יותר, המבחינה בין תת קבוצות בתוך כל רובד.

התפלגות משקי הבית לפי קבוצות הכנסה בתוך הרבדים, 2023

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך קובץ סקר הכנסות והוצאות משק הבית 2023.

מבין משקי הבית ברובד הנמוך, בולטת הקבוצה המצויה מתחת לקו העוני³ או בסמוך לו: 16.8% מתחת לקו העוני ו-8.1% בקרבת העוני ('סף העוני' המוגדר כמי שהכנסתם גבוהה מקו העוני אך אינה עולה על 125% ממנה), יחד, כרבע ממשקי הבית (24.9%). הרובד הבינוני מתאפיין בהטיה לצד הנמוך: חלקו הנמוך (29.4%) גדול מן מחלקו הגבוה (25.0%), כלומר רוב משקי הבית ברובד זה מצויים בטווח ההכנסות הקרוב לסף הכניסה אליו.

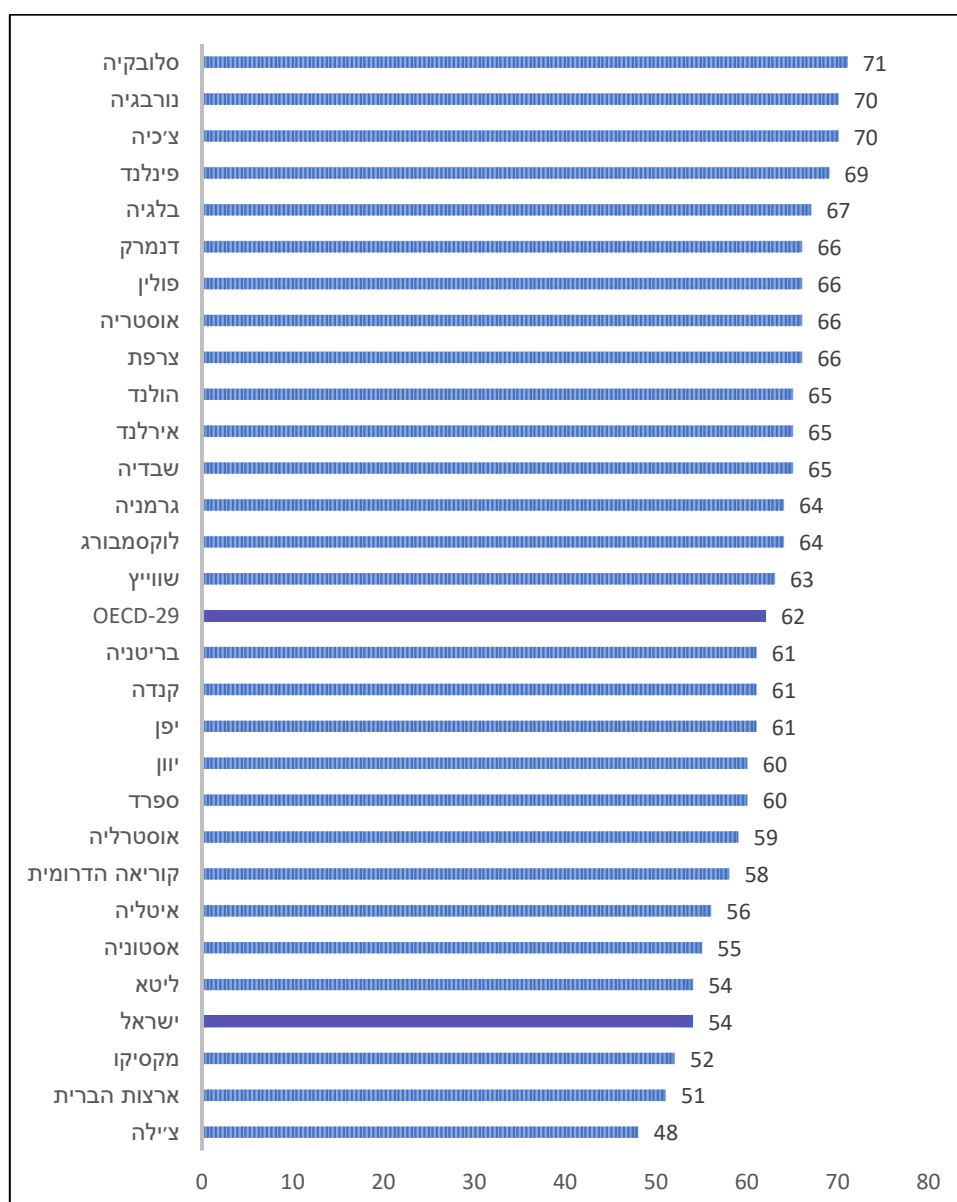
הרובד הבינוני בישראל הוא מהקטנים במדינות ה-OECD

לפי דוח ה-OECD, בשנת 2021 הרובד הבינוני בישראל היה מן הקטנים בקרב מדינות ה-OECD. הדוח משתמש בהגדרה דומה לזו המשמשת בדוח זה: משקי בית שהכנסתם נמצאת בטווח שבין 75% ל-200% מן ההכנסה החציונית. שיעור המשתייכים לרובד זה עמד בישראל על 54%, לעומת 62% בממוצע מדינות ה-OECD. מבין 29 המדינות שנכללו בהשוואה, רק בארצות הברית, ציילה ומקסיקו נרשמו שיעורים נמוכים יותר. ממצא זה משקף את הקשר בין גודל הרובד הבינוני לבין רמת אי השוויון בהכנסות: במדינות שבהן אי השוויון נמוך יותר, בעיקר במדינות הסקנדינביות ובמרכז אירופה, רובד ההכנסה הבינוני רחב יותר. גם שיעור העוני בישראל גבוה בהשוואה לרוב מדינות ה-OECD: בשנת 2021 הוא עמד על 18%, לעומת 11% בממוצע במדינות ה-OECD.⁴

³ קו העוני בדוח זה מבוסס על נתוני סקר הכנסות והוצאות משק הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2023. נתון זה שונה מנתוני העוני שמפרסם המוסד לביטוח לאומי, המבוססים על נתונים מנהליים; לפי נתוני הביטוח הלאומי, תחולת העוני בשנת 2023 עמדה על 20.7% מהמשפחות.

⁴ OECD (2026). How is Israel's Middle Class Faring? Income Trends, Occupational Change and the Rising Cost of Living

שיעור המשתייכים לרובד הבינוני במדינות ה-OECD, 2021

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך: OECD (2026). How is Israel's Middle Class Faring? Income : Trends, Occupational Change and the Rising Cost of Living

הרובד הבינוני בישראל הוא אפוא קטן יחסית בהשוואה לרוב מדינות ה-OECD. ממצא זה מצטרף לממצא מדאיג נוסף לגבי רמת החיים של המעמד הבינוני, והנוגע לרמת המחירים הגבוהה בישראל: על פי דוחות ה-OECD, ישראל מדורגת שנייה בגובה רמת המחירים בקרב מדינות הארגון, ומחירי הדיור והמזון עלו בשני העשורים האחרונים בקצב גבוה מהאינפלציה

הכללית. לכן, גם השתייכות לרובד הבינוני אינה מבטאת בהכרח רווחה כלכלית יציבה, אלא מתקיימת בתוך סביבת מחירים שמכבידה על תקציבי משקי הבית.⁵

⁵ שם, שם.